

Voorwoord

Ik ben opgegroeid in een klein boerendorp in het noorden van New England, waar de meeste wegen onverhard waren, waar je meer koeien had dan mensen en waar de school bestond uit één door een houtkachel verwarmd lokaal waarin alle klassen waren ondergebracht. Kinderen die ondeugend waren hoefden niet gewoon na te blijven, maar moesten na schooltijd ofwel houtjes hakken voor de kachel ofwel gebrande kalk in de privaten strooien.

Natuurlijk was er in het dorp geen bibliotheek, maar in de leegstaande pastorie van de methodistengemeente, op een paar honderd meter afstand van het huis waarin mijn broer David en ik zijn opgegroeid, stond één kamer vol met stapels schimmelige boeken, waarvan vele waren opgezwollen tot telefoongidsformaat. Een groot deel van het boekenbestand bestond uit jongensboeken van het slag dat men in Engeland *ripping yarns* (ofwel 'superspannende verhalen') noemt. David en ik waren verwoede lezers, iets wat we van onze moeder hadden, en we stortten ons dan ook op deze schat als een stel uitgehongerde bouwvakkers op een bord stampot.

Er lagen tientallen boeken over Tom Swift, een jeugdige, maar briljante uitvinder (we graptten vaak dat we vast en zeker nog eens een boek zouden tegenkomen met de titel *Tom Swift en zijn elektrische oma*), en bijna evenveel over een heldhaftige RAF-piloot uit de Tweede Wereldoorlog, Dave Dawson geheten (wiens Spitfire steeds 'manhaftig hoogte trachtte te winnen'). We bestreden de kwaadaardige Schorpioen met Don Winslow, gingen op onderzoek uit met de Hardy's en zwierven er lustig op los met de Rover Boys.

Op den duur – ik denk zo rond de tijd dat John Kennedy president werd – kregen we het gevoel dat er iets ontbrak. Die verhalen waren best spannend, maar... er miste iets. Dat lag misschien deels aan het feit dat de verhalen zich afspeelden in de jaren twintig en dertig, decennia voordat mijn broer David en ik geboren waren, maar dat was niet de hoofdzak. Er klopte iets niet aan die boeken. Er klopte iets niet aan de kinderen in die boeken.

We hadden in ons dorp geen bibliotheek, maar in het begin van de jaren zestig kwam de bibliotheek naar ons toe. Een keer per maand stopte er een aftandse, groene bestelbus voor ons schooltje. Op de zijkant stond in grote, vergulde letters: BIBLIOBUS MAINE. De chauffeuse cum bibliothecaresse was een struise dame die haast net zoveel van kinderen hield als van boeken en die maar wat graag titels aanried. Op een dag vroeg ze me, nadat ik twintig minuten lang in de afdeling JEUGDLITERATUUR bezig was geweest boeken van de plank te nemen en ze weer terug te zetten, naar wat voor soort boek ik op zoek was.

Ik moest er even over nadenken, maar stelde toen – misschien toevallig, maar misschien ook wel als gevolg van een ingeving van boven – de vraag die van doorslaggevende betekenis zou zijn voor de rest van mijn leven: ‘Hebt u ook boeken over hoe kinderen echt zijn?’

Daar moest zij even over nadenken, maar vervolgens liep ze naar de afdeling van de bibliobus met LITERATUUR VOLWASSENEN en trok een dun, gebonden boek van het schap. ‘Probeer deze maar ‘s, Stevie,’ zei ze. ‘En als iemand er wat van zegt, zeg dan maar dat je het zelf gevonden hebt. Anders krijg ik er misschien last mee.’

Dat boek was natuurlijk het boek dat u zo meteen gaat herlezen of waar u zich (geluksvogel!) misschien wel voor de eerste keer in gaat onderdompelen.

Stelt u zich mijn verbazing (of misschien is ‘verbijstering’ wel een beter woord) voor, toen ik vijftig jaar na dat bezoekje aan de op het pleintje voor de Methodist Corners School geparkeerde bibliobus, de luisterversie van *Lord of the Flies*

downloadde en William Golding in zijn heerlijk losse inleiding op het door hemzelf meesterlijk voorgelezen verhaal hoorde verwoorden wat mij ook had dwarsgezet. 'Op een dag zaten mijn vrouw en ik tegenover elkaar bij de haard, toen ik ineens tegen haar zei: "Zou het niet een aardig idee zijn om eens een verhaal te schrijven over een stel jongens op een eiland, om te laten zien hoe ze zich écht gedragen, gewoon als jongens, en niet als heilige boontjes, zoals ze meestal in kinderboeken worden opgevoerd?" Waarop zij antwoordde: "Dat is een prima idee! Schrijf het maar!" En zodoende ben ik dat boek gaan schrijven.'

Nu had ik wel eerder romans voor volwassenen gelezen, althans boeken die daar voor door moesten gaan (want naast alle Tom Swifts wemelde het in het vertrek vol klamme boeken in die pastorie ook van de Hercule Poirots en Miss Marples), maar nooit iets *over* kinderen dat bedoeld was *voor* volwassenen. Ik was dan ook volstrekt niet voorbereid op wat ik in *Lord of the Flies* aantrof, namelijk een haarscherp inzicht in het soort wezens dat mijn vrienden en ik zo rond ons twaalfde, dertiende jaar waren, onopgesmukt en ongekuist. Konden wij braaf zijn? Jazeker. Konden we aardig zijn? Jazeker, ook dat. Konden we ook, van het ene moment op het andere, veranderen in kleine monsters? Nou en of. En dat gebéúrde ook. Minstens twee keer per dag, en in de zomervakantie, wanneer we vaak helemaal onze eigen gang konden gaan, nog veel vaker.

Golding verpakte zijn onsentimentele kijk op het doen en laten van jongens in een avonturenverhaal waarin de spanning snel opliep. Voor de twaalfjarige jongen die ik toen was, had het idee om zonder het toezicht van ouders rond te kunnen zwerven op een onbewoond tropisch eiland in eerste instantie iets bevrijdends, iets paradijselijks. Maar toen het jongetje met de wijnvlek op zijn gezicht (het eerste ukkie dat oppert dat er mogelijk een monster op het eiland huist) eenmaal verdween, kreeg mijn gevoel van bevrijding al iets ongemakkelijks. En tegen de tijd dat de ernstig zieke – en mogelijk visionair begaafde – Simon tegenover de afgehakte, op een

staak gespietste en door vliegen omzwermd kop van de zeug stond, deed ik het zowat in mijn broek. 'De halfgesloten ogen waren verdoft door het mateloze cynisme van de wereld der volwassenen,' schrijft Golding. 'Ze verzekerden Simon dat niets en niemand deugde.' Die regels vonden toen weerklank in mij, en vinden dat na al die jaren nog steeds. Ik heb ze gebruikt als een van de motto's voor mijn bundel onderling verbonden novelles en korte verhalen *Hearts in Atlantis*.

Dit vertoog is in de verste verte geen wetenschappelijke inleiding op het boek, want er was niets wetenschappelijks of analytisch aan de manier waarop ik *Lord of the Flies* die eerste keer las. Het was, voor zover ik mij kan herinneren, het eerste boek met handen, sterke handen die uit de pagina's staken en me bij de keel grepen. Een boek dat zei: 'Dit is niet zomaar ontspanningslectuur, dit is menens, op leven en dood.'

Lord of the Flies had niets van de jongensboeken uit de pastorie. Sterker nog, die hadden voortaan voor mij afgedaan. Als in de boeken uit de pastorie de Hardy's ergens werden vastgebonden en opgesloten wist je zeker dat ze weer vrij zouden komen. En ook al beet een Duitse Messerschmitt zich vast in de staart van Dave Dawsons toestel, je wist dat hij ging ontsnappen (ongetwijfeld door zijn Spitfire manhaftig hoogte te laten winnen). Maar toen ik de laatste zeventig bladzijden van *Lord of the Flies* had bereikt, begreep ik niet alleen dat er wel eens jongens dood zouden kunnen gaan, maar dat sommigen ook echt dood zouden gaan. Het kon gewoon niet anders. Ik hoopte alleen dat Ralph in leven zou blijven. Met hem veenzelvigde ik mij zo intens dat het klamme zweet me al lezend uitbrak. Geen leraar hoefde me uit te leggen dat Ralph de waarden van de beschaving belichaamde, en dat de manier waarop Jack zich overgaf aan primitief offergedrag en wrede slachtpartijen het gemak vertegenwoordigde waarmee die waarden konden worden weggevaagd. Dat was zelfs een kind duidelijk. *Met name* een kind, dat op het schoolplein getuige was geweest van (en had meegedaan aan) allerlei terloopse pesterijen. Toen de volwassen wereld op het allerlaatste moment ingreep, was mijn opluchting groot, al was ik erg kwaad

om de haast laconieke manier waarop de marineofficier het zootje overlevenden terechtwees: 'Ik zou hebben gedacht dat een stel Engelse knapen (...) zich van een betere kant zou hebben laten zien.'

Ik bleef daar kwaad over totdat ik mij herinnerde – het was weken later, maar ik dacht nog steeds elke dag na over het boek – dat de jongens op het eiland terecht waren gekomen omdat een stel geschifte volwassenen een kernoorlog was begonnen. En jaren later (toen ik het boek voor de vierde of vijfde keer ging lezen) stuitte ik op een uitgave met een nawoord van Golding. Daarin stond (ik geef het in mijn eigen woorden weer): 'De volwassenen redden de kinderen... maar wie redt de volwassenen?'

Voor mij heeft *Lord of the Flies* altijd datgene vertegenwoordigd waar romans voor bedoeld zijn en wat hen onmisbaar maakt. Mogen we verwachten aangenaam bezig te worden gehouden wanneer we een verhaal lezen? Uiteraard. Een proeve van verbeelding die ons niet aangenaam bezighoudt, stelt weinig voor. Maar er moet meer zijn. Een geslaagde roman hoort de scheidslijn tussen schrijver en lezer op te heffen, zodat ze één kunnen worden. Wanneer dat gebeurt, gaat de roman deel uitmaken van ons leven. Als hoofdgerecht, en niet als toetje. Een geslaagde roman moet inbreuk plegen op het leven van de lezer, moet ervoor zorgen dat hij of zij afspraken misloopt, maaltijden overslaat, de hond vergeet uit te laten. In de beste romans wordt de verbeelding van de schrijver de werkelijkheid van de lezer. Met een felle, alles verzengende gloed. Ik heb deze opvatting het grootste deel van mijn schrijversleven gehuldigd, wat me overigens op de nodige kritiek is komen te staan. Als romans alleen over gevoel en verbeelding gaan, aldus de meest krachtige argumentatie, dan kan iedere analyse van tafel worden geveegd en wordt elke discussie over het boek irrelevant.

Ik geef toe dat de zinsnede 'Ik was er compleet van ondersteboven' een volstreekte dooddoener is bij een klassengesprek over een roman (of een kort verhaal, of een gedicht), maar ik zou toch willen stellen dat zo'n bewering nog steeds de ware

hartenklop van de literatuur uitmaakt. *Ik was er compleet van ondersteboven* is toch wat elke lezer zou willen zeggen nadat hij een boek heeft dichtgeslagen? En is het niet precies het gevoel dat de meeste schrijvers bij hun lezers teweeg willen brengen?

En een intuïtieve, gevoelsmatige reactie op een roman hoeft een analytische benadering ook helemaal niet in de weg te staan. Ik heb de tweede helft van *Lord of the Flies* in één middag uitgelezen, met opengesperde ogen en bonzend hart, zonder nadenken, alles alleen maar gulzig in mij opnemend. Maar sindsdien heb ik er, meer dan vijftig jaar lang, wel degelijk veel over nagedacht. Mijn vuistregel als schrijver én lezer – grotendeels gevormd door *Lord of the Flies* – is: *eerst voelen, en dan pas denken*. Je mag zoveel analyseren als je wilt, maar geniet eerst van het boek.

Waar ik steeds maar weer bij terugkom is Goldings uitspraak: 'Zou het niet een aardig idee zijn om eens een verhaal te schrijven over een stel jongens (...) om te laten zien hoe ze zich écht gedragen?'

Het wás een aardig idee. Een grandioos idee zelfs, dat een grandioze roman heeft opgeleverd, die nog even opwindend, betekenisvol en tot nadenken stemmend is als toen hij in 1954 voor het eerst werd uitgegeven.

Stephen King
Sarasota, Florida

De klank van de tritonshoorn

De jongen met het blonde haar liet zich langs het laatste stukje rots omlaag zakken en zocht voorzichtig zijn weg in de richting van de lagune. Hij had zijn schooltrui uitgetrokken en die sleepte nu aan zijn hand over de grond, maar toch kleefde zijn grijze overhemd aan zijn lijf en zat zijn haar tegen zijn voorhoofd geplakt. Om hem heen zinderde de diepe, als een litteken in de jungle geslagen groef van de hitte. Terwijl hij moeizaam tussen de lianen en de boomstronken door klauterde schoot er een vogel, een plotselinge verschijning in rood en geel, met een heksenkreet omhoog, waarna de kreet werd beantwoord door een andere.

‘Hé,’ klonk het, ‘wacht nou effe!’

Er bewoog iets in het kreupelhout aan de rand van de groef en er klaterde een regen van druppels neer.

‘Wacht nou effe, joh,’ klonk de stem, ‘ik zit vast.’

De blonde jongen bleef staan en trok met een werktuiglijke beweging zijn kniekousen op, waardoor de jungle even een keurig Engels stadspark leek.

Weer klonk de stem.

‘Ik kan zowat geen kant op met al die stomme lianen.’

De eigenaar van de stem kwam achterstevoren uit het kreupelhout tevoorschijn, zodat de takken over zijn vettige windjack schuurden. Zijn blote knieholten waren mollig en zaten onder de schrammen van doorns, die deels in zijn vel waren blijven steken. Hij bukte zich, plukte de stekels er voorzichtig uit en draaide zich om. Hij was kleiner dan de blonde jongen en heel dik.

Hij kwam naar voren, goed oplettend waar hij zijn voeten

kon neerzetten, en keek op door een bril met jampotglazen.

‘Waar is de man met de megafoon?’

De blonde jongen schudde zijn hoofd.

‘We zitten op een eiland. Tenminste, ik geloof dat het een eiland is. Dat daar in de zee is een rif. Misschien zijn hier wel helemaal geen volwassenen.’

De dikke jongen leek ervan te schrikken.

‘Er was toch een piloot? Maar ja, die zat niet in het passagiersgedeelte, die zat helemaal vooraan in de cockpit.’

De blonde jongen tuurde met half dichtgeknepen ogen naar het rif.

‘En al die andere jongens dan,’ ging de dikke jongen verder. ‘Van hun zijn er vast wel een stel uit gekomen. Toch?’

De blonde jongen zocht zich zo achteloos mogelijk een weg naar het water. Hij probeerde onverschillig te doen en tegelijk niet al te opzichtig bot, maar de dikke jongen scharrelde meteen achter hem aan.

‘Zijn d’r helemaal geen volwassenen?’

‘Volgens mij niet.’

De blonde jongen zei het op ernstige toon, maar toen werd het genot van een uitgekomen wensdroom hem te machtig. Hij ging midden in de groef op zijn hoofd staan en keek de dikke jongen, nu ondersteboven, grijnzend aan.

‘Geen volwassenen!’

De dikke jongen dacht even na.

‘En die piloot dan?’

De blonde jongen liet zijn voeten weer zakken en ging op de dampende aarde zitten.

‘Die is vast nadat hij ons had gedropt weer doorgevlogen. Hij kon hier natuurlijk niet landen. Met een vliegtuig met wielen.’

‘Maar we werden aangevallen!’

‘Die komt geheid weer opdagen.’

De dikke jongen schudde zijn hoofd.

‘Toen we neerstortten keek ik door een van de raampjes. En zag ik het andere stuk van het vliegtuig. Daar sloegen vlammen uit.’

Hij keek de groef af.

'En dit komt allemaal door de romp.'

De blonde jongen streek met zijn hand over de ruwe rand van een boomstronk. Even leek zijn interesse gewekt.

'Wat is ermee gebeurd?' vroeg hij. 'Waar is het dan gebleven?'

'De storm heeft 't de zee in getrokken. 't Was hartstikke gevaarlijk, joh, met al die omvallende bomen. D'r zaten vast nog jongens in.'

Hij aarzelde even en vroeg toen: 'Hoe heet je?'

'Ralph.'

De dikke jongen wachtte tot hem op zijn beurt naar zijn naam gevraagd zou worden, maar een dergelijk aanbod tot nadere kennismaking volgde niet. De blonde jongen die Ralph heette glimlachte vaag, kwam overeind en zette weer koers in de richting van de lagune. De dikke jongen bleef hem hardnekkig volgen.

'D'r zitten her en der vast nog andere jongens. Jij hebt verder nog geen anderen gezien?'

Ralph schudde van nee en zette er extra de pas in. Toen struikelde hij over een tak en sloeg met een smak tegen de grond.

De dikke jongen stond zwaar ademend naast hem.

'Me tante zegt altijd dat ik niet mag rennen,' verklaarde hij. 'Vanwege me asma.'

'Je as, ma?'

'Percies. Dan krijg ik geen lucht genoeg. Ik was de enigste jongen bij ons op school met asma,' zei de dikke jongen niet zonder trots. 'En ik draag ook al vanaf me derde een bril.'

Hij nam zijn bril af en hield die, lachend en met zijn ogen knipperend voor Ralphs neus, waarna hij de glazen met behulp van zijn smoezelige windjack begon schoon te poetsen. Er trok een uitdrukking van pijn en innerlijke concentratie over zijn bleke gelaatstrekken. Hij veegde het zweet van zijn wangen en zette de bril snel weer op zijn neus.

'Die vruchten.'

Hij keek de groef rond.

'Die vruchten,' zei hij, 'Ik denk...'

Hij schoof zijn bril recht, liep met toegeknepen billen weg bij Ralph en hurkte neer tussen het dichte gebladerte.

'Ik kom d'r zo weer aan, hoor...'

Ralph maakte zich voorzichtig van de tak los en glipte schielijk weg tussen het geboomte. Binnen de kortste keren had hij het gekreun van de dikke jongen achter zich gelaten en haastte hij zich in de richting van het scherm van groen dat hem nog van de lagune scheidde. Hij krom over een boomstronk heen en was het oerwoud uit.

De kuststrook was omzoomd met palmbomen. Ze stonden rechtop, schuin naar voren of naar achteren geleund, afgetekend tegen het licht, en hun groene pluimen hingen wel dertig meter hoog in de lucht. De grond eronder was een aarden wal die met ruig gras was begroeid en her en der was opengegeten doordat er bomen waren omgevallen, zodat hij bovendien bezaaid lag met rottende kokosnoten en jonge palmloten. Daarachter lagen de dichte, duistere jungle en de open ruimte van de groef. Ralph bleef staan, leunde met een hand tegen een grijze boomstam en kneep zijn ogen tot spleetjes vanwege het fel glinsterende water. In de verte, minstens een kilometer uit de kust, sloeg de witte branding over een koraalrif, en daarachter was de open zee diepblauw. Binnen in de onregelmatige sikkels van koraal lag de lagune er stil als een bergmeer bij, in alle schakeringen van blauw, schaduwgroen en paars. Het strand tussen de met palmen begroeide aardwal en het water had de kromming van een slanke handboog, ogenschijnlijk zonder eind, want links van Ralph leken palmen, strand en water samen te komen in het oneindige, terwijl de hitte, bijna onzichtbaar, alomtegenwoordig was.

Hij sprong van de aarden wal af. Zijn zwarte schoenen verdwenen een stukje in het zand en ineens sloeg de hitte op hem neer. Hij werd zich bewust van het gewicht van zijn kleren, schopte woest zijn schoenen uit en stroopte allebei zijn knie-kousen met de sokhouders in één beweging af. Vervolgens sprong hij weer op de aardwal, trok zijn overhemd uit en stond daar tussen de op schedels lijkende kokosnoten terwijl de